

Nasjonalt foreldreutvalg for barnehager (FUB)

Høringssvar til NOU 2010:7 Mangfold og mestring (Østbergutvalget)

Østberg-utvalget har gitt en omfattende og god beskrivelse av muligheter og utfordringer når det gjelder flerspråklige minoriteter i opplæringssystemet. FUB slutter seg i stor grad til disse beskrivelsene, og vil i tillegg kommentere noen av Østbergutvalgets forslag spesielt. Mange av de utfordringene som beskrives i forhold til minoritetsspråklige barn, gjelder også for samisk språklige barn bosatt utenfor det samiske kjerneområdet.

FUB er enig med Østbergutvalget i at flerspråklighet må ses på som en ressurs både for den enkelte og for Norge – og at denne ressursen i større grad må tas i bruk til beste for både den enkelte og for landet vårt. Språk og flerspråklighet er ikke bare en ressurs, men er også uløselig knyttet til kultur og identitet. Denne dimensjonen er særlig viktig i forhold til arbeid med barn og unge. Samtidig må det ikke være tvil om at et hovedmål for barnehagene og det øvrige tilbudet til barn under førskolealder må være å bidra til god integrering, ikke minst ved at barna på mange ulike måter møter og klarer å beherske norsk språk.

Østbergutvalget konkluderer blant annet med at det er nødvendig med en kjede av tiltak for å nå flest mulig. Utvalget vektlegger også tidlig innsats for å oppnå bedre resultater. FUB slutter seg til dette, spesielt i lys av at barnehagene er en viktig arena for tidlig innsats for barn i førskolealder.

Til de konkrete forslagene fra Østbergutvalget (vår nummerering):

1: Økt deltakelse i barnehager gjennom gratis (kjerne) tid 20t/u for alle barn:

FUB mener økt deltakelse i barnehagene er riktig vei å gå. FUB vil samtidig peke på at deltakelsen av minoritetsspråklige barn i barnehage allerede er høy, selv om den er ulik i de forskjellige årsklassene. Høyest er deltagelsen for 5-åringene, med godt over 90 %, deltakelsen viser også en økende tendens. FUB vil derfor stille spørsmål ved om et universelt tiltak som gratis kjernetid til alle barn er riktig tiltak for å nå frem til de få som ikke er innom barnehagen før skolestart. På den andre siden diskuteres det på regjeringsnivå om barnehagen skal bli en del av det obligatoriske utdanningsløpet.

FUBs konklusjon:

FUB er i mot gratis kjernetid, da organiseringen av et deltidstilbud kan føre til en lite stabil hverdag for barn i barnehagen. For å sikre stabilitet og forutsigbarhet for alle barn, mener FUB det bør innføres gratis barnehagetilbud for samtlige barn fra fylte 5 år.

FUB ønsker å utdype dette ytterligere når utvalget kommer med et høringssvar til Brennautvalgets NOU-rapport 2010:8: ”Med forskertrang og lekelyst”.

2: utfasing av kontantstøtten.

FUB viser til at kontantstøtten er omstridt politisk, men at den like fullt er viktig for mange familiers økonomi. OECD har anbefalt en forsiktig gjennomføring av endringer slik at barnefamilier får tid og anledning til å tilpasse seg endringene. Endringer i eller utfasing av kontantstøtten vil mest sannsynlig føre til at flere minoritetsspråklige barn vil benytte seg av barnehagetilbudet, men FUB mener samtidig at endringer i kontantstøtten også må settes inn i en bredere sammenheng og ses i lys av flere forhold.

Mye viktig språklæring skjer allerede i det første leveåret. (A. Høigård) I tillegg viser alle undersøkelser at mestring av andrespråket i forhold til deltagelse og inkludering i det sosiale liv, både i barnehage og skole, er en kritisk suksessfaktor for å lykkes. Det er derfor av stor betydning at barn med annen språkbakgrunn enn norsk, får tilgang til et rikt språkmiljø hvor andrespråket kan stimuleres og innlæres så tidlig som mulig. ”Tidlig og god språkstimulering er en viktig del av

barnehagens innhold. Å få varierte og rike erfaringer er avgjørende for å forstå begreper.” (Jfr. Rammepånen.) Kontantstøtten har vært medvirkende til at alt for mange minoritetsspråklige barn har fått utsatt sin barnehagestart til 3 år eller senere, og barna har derfor gått glipp av en viktig og grunnleggende periode for å lære sitt andrespråk. En videreføring av kontantstøtten må ses opp mot denne brukergruppen av barn, og midlene kan eventuelt vurderes benyttet til å styrke det pedagogiske arbeidet i barnehagen i forhold til barn med annen språkbakgrunn enn norsk.

Norske barnehager er gjennomgående av god kvalitet og FUB mener at alle barn vil ha utbytte av et barnehage tilbud. Det er derfor et mål at alle barn som ønsker det skal ha et tilbud om fulltids barnehageplass i alderen 1-5 år, og at barnehage tilbudet skal ha så lav foreldrebetaling og så god kvalitet at alle foreldre vil velge barnehage som sitt førstevalg av tilsynsform.

FUB peker også på at Østbergutvalget «...vil presisere at det er viktig at foreldrenes valgfrihet når det gjelder tilsynsform for sine barn, verdsettes og respekteres». Selv om kontantstøtten ble innført i en situasjon med langt lavere barnehagedekning enn nå, og selv om det store flertallet av foreldrene ønsker barnehageplass for sine barn, er likevel et av målene med kontantstøtten å utvide foreldrenes valgfrihet. FUB mener at det må være et mål at alle som ønsker barnehageplass, får tilbud om dette. I den grad barnehageplasser ikke kan tilbys til alle barn under to år, bør foreldrene fortsatt kunne motta kontantstøtte til barna sine fram til fylte 2 år..

Mange foreldre kan oppleve at deres barn ikke er modne nok for barnehage ved 12 måneders alder og ønsker å utsette barnehagestarten i en periode. Foreldrene kjenner sine barn best, og FUB mener foreldrene må ha så stor valgfrihet som mulig i denne viktige fasen, hvor barna fortsatt er svært små, og hvor for eksempel barnets naturlige separasjonsangst kan være i sin mest kritiske fase. FUB mener det derfor må vurderes videre kontantstøtte for denne gruppen. Det kan vurderes andre ordninger for økonomisk støtte i en viss periode når barnet er 12 måneder.

Ett forhold som skal nevnes spesielt fordi det er viktig for familienes økonomi, er kontantstøttens bidrag til utjevning av de ulikhetene som oppstår for barn født i samme år men henholdsvis før og etter dato for rett til barnehageplass til barnehagene. Selv om skillet i fødselsdato kan være så lite som én dag, og selv om barna vil begynne på skole samme år i det året de fyller seks, vil et barn født før den gitte dato ha lovfestet rett på plass fra samme år. Dette vil uansett påvirke foreldrenes økonomi i stor grad, enten de velger å passe barnet selv eller bruke alternativt barnepass.

Kontantstøtten bidrar til å utligne noe av denne forskjellen. Et forslag om å endre eller utfase kontantstøtten bør derfor ses i sammenheng med endringer i lov om rett til barnehageplass. Retten til barnehageplass må gjelde for alle barn fra det er fylt 1 år, og bør ikke reguleres i forhold til om barnet er født før eller etter den 01.09.

FUB vil ellers påpeke at dersom man i denne sammenhengen både ønsker høyere yrkesdeltakelse generelt og for minoritetskvinner spesielt, så vil det være en fordel å redusere kontantutbetalinger og i stedet øke adgangen til inntektsfradrag for utgifter knyttet til å ha barn.

FUBs konklusjon:

FUB mener at kontantstøtten bør utfases, men at dette må skje parallelt med innføring av bestemmelsen om retten til barnehageplass for alle barn det året barnet fyller 1 år. I tillegg bør utfasingen skje gradvis, og FUB foreslår derfor at kontantstøtten kun skal gjelde for barn inntil de fyller 2 år.

3: utvikling av egnede kartleggingsverktøy for både språkmiljø og minoritetsspråklige enkeltbarn i barnehagen tilpasset barnehagens egenart og barnets behov:

FUB vil særlig vektlegge god kommunikasjon og dialog rundt et for foreldrene så sensitivt

spørsmål som kartlegging av barna. Det er viktig at foreldrene i størst mulig grad er innforstått med hvorfor deres barn skal kartlegges, hva som skal kartlegges, hvordan dette gjøres og hva resultatene brukes til. Foreldre må som hovedregel ha innsyn i hele prosessen. Dette kan være ekstra viktig for minoritetsspråklige foreldre, som i forveien har mindre god kommunikasjon og dialog med barnehagen enn de majoritetsspråklige foreldrene, og som i tillegg kan stå i fare for å føle seg stigmatisert ved språkkartlegging av deres barn. På den andre siden må det stilles spørsmålstegn ved om tiden det tar å språkkartlegge alle barn er vel anvendt tid. I barnehagesammenheng er pedagogisk leder på en avdeling som oftest eneste person med førskolelærerutdanning. Pedagogisk leder har mange tilleggsoppgaver tillagt sine ansvars- og arbeidsoppgaver. Foruten å ha det pedagogiske ansvaret for egen avdeling, har førskolelæreren avsatt fire timer ubunden arbeidstid pr. uke til planlegging og etterarbeid, i tillegg kommer tid borte fra barnegruppen p.g.a. foreldresamtaler, intern og ekstern møtevirksomhet og kompetansehevede tiltak som kurs og annen skoling. Dersom førskolelærer er den personen i barnehagen som skal foreta kartleggingen av alle barn i sin respektive gruppe, vil konsekvensen lett bli at pedagogisk leder får enda mindre tid til enkeltbarn og sammen med barnegruppen. FUB mener dette er uheldig, da førskolelærer allerede er den ansatte som har minst tid sammen med barna i barnehagen. I tillegg mener FUB at førskolelærer er den faggruppen som er best kvalifisert til å foreta kartlegging av førskolebarn.

FUBs konklusjon:

Utvalget er positiv til forslag om kartlegging i barnehagen, men det forutsetter at det følges opp med friske midler og avklares hvem som skal foreta kartleggingen og hvordan kartleggingen skal foretas. Temaet omhandles også i Brennautvalgets rapport, og utvalget vil komme tilbake til en mer utdypende redegjørelse for temaet i høringssvar til NOU 2010:8: "Med forskertrang og lekelyst".

4: styrking av kompetansen til tospråklig personale i barnehagen

FUB støtter utvalgets anbefaling.

5: utvikling av pedagogisk materiale på flere språk for barn i førskolealder

FUB støtter utvalgets anbefaling.

6: at flerkulturell og flerspråklig kompetanse integreres i alle typer førskolelærer- og lærerutdanning

FUB støtter utvalgets anbefaling.

7: at det satses på etter- og videreutdanning av personalet i dagens opplæringsystem, både på eier, leder- og førskolelærer- og lærersiden. Behovene synes særlig store i videregående opplæring, voksenopplæring og i barnehagen.

Foreldre med bakgrunn i andre land kan være ukjente med hvilke forventninger barnehagen vil ha til dem, hvilke forventninger de kan ha til barnehagen, og hvilke muligheter de selv har til å påvirke barnehagens tilbud.

FUB viser til at minoritetsspråklige foreldre oppgir at kommunikasjon og dialog med barnehagen er en utfordring. Dette kan skyldes både språklige barrierer og ulike oppfatninger om eller manglende innsikt i barnehagetilbudets innhold.

FUB mener at å øke kompetansen til barnehagens ansatte vil være en god måte å redusere problemene på. Foreldresamarbeid generelt må få økt oppmerksomhet i førskole- og lærerutdanningen.

Østbergutvalget peker på at tospråklige assistenter er viktige for barnehagetilbudet til mange minoritetsspråklige barn. FUB vil særlig peke på at tospråklige assistenter forbedrer kommunikasjonen og dialogen mellom foreldre og barnehage, men det er ikke alltid slik at

språkferdighetene til tospråklige assistenter er tilstrekkelig og god nok til å sikre kvaliteten i arbeidet de skal utføre. Har barnehagen tospråklige assistenter som mestrer eget morsmål og norsk godt, er det er i seg selv viktig for å sikre barnet en god barnehagehverdag. FUB mener det kan være et viktig tiltak å heve de tospråklige assistentenes kompetanse. Det er nødvendig at assistentene har relevante kvalifikasjoner for arbeid i vedkommende barnehage. De må fylle visse minimumskrav, slik at de ikke ansettes utelukkende for språkferdighetene, men også fordi de er egnet til jobben.

Samtidig mener FUB det er viktig at flest mulig minoritetsspråklige barn får nyte godt av et tilbud fra tospråklige voksne i barnehagen. Det må også gjelde for barn i barnehager med mange forskjellige morsmål, og for barn med morsmål med liten utbredelse. Én mulighet er å organisere tospråklig kompetanse i team i kommunene eller på tvers av kommuner. Det må også vurderes om tilskuddet til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder, er tilstrekkelig til å finansiere tospråklige assistenter. Erfaringsmessig er tilskuddet for lavt til å dekke lønnsutgifter til det antall ansatte det kreves for å dekke de fleste morsmål som er representert i en kommune/bydel, selv om de ansatte jobber i små deltidsstillinger.

FUB støtter Østbergutvalgets forslag om økt samarbeid og erfaringsutveksling mellom barnehage- og skolesektoren og styrking av formelle og gjensidig forpliktende prosedyrer for overgangen mellom barnehage og skole. FUB vil likevel understreke at barnehagens formål er et annet en skolens og at skolens formål ikke skal gripe nedover og gi føringer for barnehagens aktiviteter. Økt bruk av skoleforberedende tiltak i barnehagene kan føre til en uønsket utvikling.

FUBs konklusjon:

FUB støtter forslaget om en veileder i foreldresamarbeid i barnehagen. FUB vil konkludere med at det er riktig og nødvendig at det satses på tospråklige assistenter i barnehager som har barn med annet språk enn norsk. Forutsetningen for å sikre dette, er at myndighetene sørger for å bevilge tilstrekkelig tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder, slik at midlene kan dekke lønnsutgifter til tospråklige assistenter.

FUB mener også at det er av avgjørende betydning at barnehageansatte gis kompetansehevende tilbud, som stimulerer arbeidet med minoritetsspråklige barn og fremmer samarbeidet mellom barnehagen og barnas foreldre/foresatte.